

Noen tanker ved SEPREPs 30-årsjubileum

av Gunnar Brox Haugen

Egentlig skulle vi nå i skrivende stund lagt våre siste planer for feiringen av SEPREPs 30-årsjubileum. Vi hadde reservert Amalie Skram-salen på Litteraturhuset i Oslo for et større åpent seminar 11. juni. Dette ble det dessverre ikke noe av denne gang. Vi ønsker å komme tilbake et arrangement neste år i stedet for et digitalt arrangement nå.

Mange av oss har de siste par månedene arbeidet med sosiale nettmøter i en endeløs rekke. Vi har fått nye betegnelser på den utmattetheten som oppleves i de digitale rommene, Skype- og Zoom-fatigue. En alternativ feiring av vårt 30-årsjubileum på nettet ville for mye ha vært fravær av nærvær, som Tore Sørli så treffende repliserte nyheten om utsettelsen av feiringen i en melding. Vi sier oss enig i det og håper at 2021 vil stå i nærværets tegn og at vi vil sette pris på kvalitetene i det å møtes på gamlemåten.

Stiftelsen SEPREP ble dannet som en selvstendig stiftelse 22. juni 1990. Forløperen til Stiftelsen var en serie tverrfaglige kurs om psykoser på Gaustad sykehus i 1987, der alle faggrupper deltok. SEPREP-navnet ble skapt av den entusiastiske

psykiateren Endre Ugelstad (1920 – 1996). «Senter for psykoterapi og psykososial rehabilitering ved psykoser» ble stiftet i 1990, og skulle være en stiftelse for «informasjon, undervisning og forskning». Utgangspunktet var et nettverk av engasjerte fagfolk som ønsket å bidra til et humanistisk, helhetlig og psykososialt orientert behandlingstilbud for mennesker med psykose. Åpenhet og brukerdeltakelse har vært sentrale verdier fra begynnelsen.

Alle som har arbeidet med utdanningen innen SEPREP helt siden 1990, er påvirket direkte eller indirekte av Ugelstads idéer om tverrfaglige eller flerfaglige tilnærminger og erfaringskompetansens avgjørende betydning. Han var nøye med å takke pasientene for alt han hadde lært av dem ved at de delte av sine egne erfaringer. I et første utkast til et synopsis for psykoterapiutdanningen: Psykososial behandling ved psykoser. Støttepsykoterapi, familiearbeid og rehabilitering (1988), tar Endre Ugelstad utgangspunkt i datidens situasjon som var preget av at institusjonene ble bygget ned, etter innføring av antipsykotisk medikasjon og uføretrygd. Han påpekte at ved siden av nedgangen i antall pasienter i de

31.des. 1987

SENTRET FOR PSYKOSOSIAL BEHANDLING
OG REHABILITERING VED PSYKOSER

ønsker å tilby et ettårig kurs i psykosebehandling

til en mindre gruppe medarbeidere her ved Gaustad Sykehus. Kurset er åpent for medlemmer av alle klinisk arbeidende yrkesgrupper, og vi vil forsøke å lage en balansert tverrfaglig deltagergruppe.

Kurset skal foregå i form av en dobbelttime ukentlig i arbeidstiden, samt enkelte seminarer utenfor arbeidstiden i tillegg, anslagsvis to ganger i halvåret, med engelske lærerkrefter. Vi tre i initiativgruppen til Sentret vil danne grunnstammen i et lærerkollegium som etter hvert vil bli utvidet.

Vi vil gi en innføring i moderne synspunkter på de psykotiske lidelsene fra et psykodynamisk og interaksjonsmessig perspektiv, samt en innføring i aktuelle psykososiale behandlingsformer. Siktemålet er å dyktiggjøre deltagerne i selvstendig pasientbehandlingsarbeid, i relevant evaluering av psykotiske tilstander og i planlegning av behandlingsopplegg.

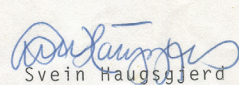
Kurset vil kreve en del lesning av nordisk og engelsk litteratur. Det kommer også til å inneholde anledning til å presentere materiale fra egen klinisk erfaring for en smågruppe, og motta veiledning og evaluering av dette.

Påmeldinger kan sendes til Initiativgruppen ved Svein Haugsgjerd innen 15. januar 1988, med opplysninger om relevant utdanning og erfaring. Initiativgruppen forbeholder seg retten til å velge ut det vi anser er en passe stor tverrfaglig gruppe. Dersom svært mange melder seg, vil vi anstrenge oss for å lage et parallelt kurs så snart som mulig.

Initiativgruppen ved

Endre Ugelstad

Sidsel Gilbert

Svein Haugsgjerd

psykiatriske sykehusene, økte på den annen side innleggelsesfrekvensen ved psykoser, noe som preget klinikkavdelingenes akuttfunksjoner. Han var veldig opptatt av å presisere behovet for psykososial behandling ved psykoser. Dette var aktualisert av nye modeller internasjonalt og i Norge. Hans beskrivelser av psykososial rehabilitering, økt livskvalitet og individuelle tilnærminger i det tverrfaglige arbeidet, ville i dag blitt betegnet som recoveryorientert behandling.

Første del i utdanningen skulle handle om historikk og dagens situasjon, aktuelle behov for psykososial rehabilitering, det teoretiske grunnlag for et biopsykososialt syn på psykosene. I beskrivelsene om psykososial behandling kommer det godt fram at hans syn på at pasientens egenmotivering kan belyses ved egne spørreundersøkelser og sikring av sosiale rettigheter og stønader. Vi blir minnet på hvilken viktig plass sosionomene hadde i rehabiliteringsarbeidet.

I utdanningens annen del skulle de spesielle psykososiale behandlings- og rehabiliteringsmetodene gjennomgå og læres: Støttepsykoterapi, familiearbeid, kriseintervensjon, rehabilitering og undervisning og utdanning i teamsamarbeidet utdypes. Utdanningen var åpen for leger, psykologer og sykepleiere som arbeidet sammen for å skape en bedre hverdag for mennesker med psykoser.

Det var ikke vanlig i et ellers vanligvis profesjonsdrevet utdanningshierarki innen fagfeltet.

Ugelstad var en nyskaper og et kraftsenter. Han var opptatt av de grunnleggende verdiene som psykiatrien forvalter på vegne av samfunnet: Likeverdig tilhørighet og rett til fullverdig hjelp for mennesker med psykiske lidelser, særlig de med psykoselidelser. Hans innsats foregikk på to områder. Som underviser og veileder handlet det om kvalifisering av behandlere slik at de på en innsiktsfull måte kunne bruke seg selv som instrument i terapiforløpet. Som forsker og deltaker i nordiske og internasjonale fagnettverk arbeidet han utrettelig for utvikling av stadig mer kvalifiserte behandlingstilbud for mennesker med psykoselidelser. Han hadde tidligere vært en av grunnleggerne av «Institutt for Psykoterapi» i 1962, og på Gaustad sykehus var han en pådriver for å bedre behandlingstilbudet for de med alvorlige og langvarige psykoselidelser (Gilbert og Haugsgjerd i Oterholt og Haugen (red.), Universitetsforlaget 2016).

Ugelstad var med på å opprette avdelingen Kastanjabakken sammen med Sidsel Gilbert og Svein Haugsgjerd, som et spennende modellforsøk. Her ble det gitt et behandlingsprogram som la stor vekt på en kombinasjon av individuell psykoterapi og miljøterapi til unge pasienter med

schizofrenidiagnoser. Kastanjabakken ble en såpass viktig inspirasjonskilde fordi det viser hvordan man kan forstå og bruke erfaringskunnskapen som en avgjørende kilde til kunnskapsutvikling, den gang som nå.

30 år senere arbeider vi fortsatt med å videreutvikle gode modeller i tilnærmingen til mennesker med psykoselidelser. Ugelstad var også den som tok initiativet til å etablere ISPS Network, nå kjent som ISPS International (The International Society for Psychological and Social Approaches to Psychosis). I dag utgjør ISPS SEPREPs internasjonale familie. Her møtes fagpersoner og personer med egne erfaringer på psykoselidelse, som likeverdige parter. ISPS har vært viktig for SEPREP i alle disse årene og er en helt nødvendig inspirasjonskilde i utviklingen av forståelsen av og tilnærmingen til mennesker med psykoselidelser.

Det er i år hundre år siden Jens Bjørneboe ble født. Forfatteren minner oss i et essay fra 1962 om lærerens viktigste faglige gjøremål. Endre Ugelstad var med på å grunnlegge Institutt for psykoterapi det året. Samme år begynte jeg sjøl på barneskolen og var så heldig å møte en ung lærerinne eller frøken, som vi kalte henne, som fullt ut levde etter Bjørneboes tenkning om det viktige lærerkallet: «Dette er lærerens egentlige fag: Å like elever. Å være

glad i dem. Han skal være glad i pene barn og stygge barn, i flinke barn og dumme barn, i dovne barn og flittige barn, i snille barn og i slemme barn. Det er hans *métier*. Og er han ikke glad i barn, da må han lære det. For selvfølgelig kan det læres, det som alt annet. (Hvordan kan man være lærer, hvis man ikke tror at alt kan læres?) ... Hans gjerning er å omgås hele, levende barn, og ikke bare små hoder. Derfor krever lærerkallet av ham at han også selv skal møte frem som helt og levende menneske, ikke bare som et noe større hode. Så enkelt, og så vanskelig, er det å være lærer.» (Jens Bjørneboe: *Læreren og eleven*, 1962).

I et jubileumsår som ikke ble som vi hadde planlagt, kan vi stoppe opp og tenke litt over hva våre grunnleggere og læremestre sa om det å møte folk nærværende, som hele og levende mennesker!

Vi sender en vennlig tanke både til Endre Ugelstad, grunnleggerne av SEPREP og lærerne våre i dag!

Gunnar Brox Haugen
daglig leder
Stiftelsen SEPREP
gunnar.brox.haugen@seprep.no

